

Kocaeli Üniversitesi

Eğitim Dergisi

E-ISSN: 2636-8846

2021 | Cilt 4 | Sayı 1

Sayfa: 1-25

**Kocaeli University
Journal of Education**

E-ISSN: 2636-8846

2021 | Volume 4 | Issue 1

Page: 1-25

İlkokul Hayat Bilgisi programı (2018) kazanımlarının
yaşam becerileri yönünden incelenmesi

Analyzing the primary education Social Science
program's (2018) achievements in terms of life skills

Cansev Karakuş, <https://orcid.org/0000-0002-6152-1358>

Yalova Üniversitesi, Çınarcık Meslek Yüksekokulu, cansev.karakus@yalova.edu.tr

Bu çalışmanın bir bölümü 16-19 Eylül 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen International Pegem Conference on Education (IPCEDU) çevrim içi kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gönderim Tarihi

10 Kasım 2020

Düzeltilme Tarihi

4 Nisan 2021

Kabul Tarihi

22 Nisan 2021

Önerilen Atıf

Recommended Citation

Karakuş, C. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi programı (2018) kazanımlarının yaşam becerileri yönünden incelenmesi.

Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 1-25. <http://doi.org/10.33400/kuje.824004>

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, 2018 yılında güncellenen ilkökul Hayat Bilgisi programı kazanımlarının yaşam becerileri açısından incelenmesidir. Yaşam becerileri, 21. yüzyıl becerilerini kapsayan bireyin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için kazanılması elzem olan becerilerdir. Erken yaşlardan itibaren bu yaşam becerilerinin kazandırılması önemlidir. Günümüz dünyasında bilgiye ulaşmak kolaydır ve bu nedenle akademik becerilerin yanı sıra yaşam becerilerine olan ihtiyaç giderek artmaktadır. İlkokul yıllarında yaşam becerilerini çocuklara kazandırmak adına "Hayat Bilgisi" önemli bir ders olarak yer almaktadır. Bu nedenle bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Alan yazından yola çıkılarak; "problem çözme ve karar verme becerileri", "düşünme (yaratıcı ve eleştirel) becerileri", "iletişim ve empati becerileri" ve "motivasyonel beceriler" olmak üzere dört yaşam becerisi alanı kategorisi belirlenmiştir. Bu yaşam becerileri alt boyutlarına, Hayat Bilgisi programı kazanımlarında yer verilme durumları tespit edilmiş ve yorumlanmıştır. Kazanım sayıları, ünitelere ve sınıflara göre dağılımları belirlenmiştir. Programda tüm kazanımlar arasında, yaşam becerileri ile ilişkili kazanım oranının %64 olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda 2018 Hayat Bilgisi programında en fazla "motivasyonel beceriler beceri alanı"na yönelik kazanıma, en az "problem çözme ve karar verme beceri alanı"yla ilgili kazanıma yer verildiği tespit edilmiştir. Yaşam beceri alanlarının, ünitelere göre dengeli bir dağılım göstermediği görülmüştür. Sonuç olarak yaşam becerilerine dair kazanımların daha fazla sayıda yer alması, ünitelere ve sınıf seviyelerine eşit ve dengeli dağılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: yaşam becerileri, hayat bilgisi programı, kazanımlar

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the achievements of the primary school "Social Studies program", which was updated in 2018, in terms of life skills. Life skills, including 21st century skills, are essential skills for an individual to develop healthily. It is important to gain these life skills from an early age. Knowledge is easy to access in today's world, and therefore the need for life skills as well as academic skills is increasing. In primary school years, "Social Studies" is an important lesson in order to teach life skills to children. Therefore, in this study, it was aimed to examine the achievements of the Social Studies Curriculum by using document analysis, one of the qualitative research methods. The data were analyzed by content analysis method. Based on the field literature; Four life skill categories were determined: "problem solving and decision-making skills", "thinking (creative and critical) skills", "communication and empathy skills" and "motivational skills". Inclusion of these life skills sub-dimensions in life studies program outcomes were determined and interpreted. The number of gains, their distribution according to units and classes were determined. Among all the achievements in the program, it was seen that the rate of attainment related to life skills was 64%. As a result of the research, it was determined that the 2018 Social Studies program included the acquisition related to the "motivational skills skill area" the most, and the least the acquisition related to the "problem solving and decision making skill area". It was observed that the life skills sub-dimensions according to the units did not show a balanced distribution. As a result, it has been suggested that the acquisitions related to life skills should take place in a higher number, and be distributed equally and evenly across units and class levels.

Keywords: life skills, social science program, achievements

GİRİŞ

Hayat Bilgisi dersi, ilkokul 1, 2 ve 3. Sınıfta okutulan doğal, toplumsal, sanatsal ve kültürel öğeleri barındıran hayatın içinden gelen disiplinlerarası bir derstir (Sönmez, 2005). Hayat Bilgisi dersi; hem sosyal bilimler, hem doğa ve fen bilimlerini kapsayan, çocuğun bütünsel gelişiminin desteklenmesine uygun, tüm disiplinlerle ilişkilendirilmeye imkân tanıyan bir derstir. Bu, farklı disiplinleri bir çatı altında toplama özelliğiyle, sosyal becerileri ve yaşam becerilerini kazandırmaya uygun bir derstir. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersi programının genel amaçlarında yaşam becerilerini kazandırmanın önemli bir yeri vardır (MEB, 2018). Yaşam becerileri kavramı, bireyin yaşamı boyunca kullanacağı, günlük yaşamdaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve problemlerini çözebilmek için gerekli pozitif davranışları geliştirme yeteneğidir (UNESCO, 2004).

Hayat Bilgisi dersi ile öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanarak yaşadıkları ortama ve topluma uyum sağlamaları beklenmektedir. Hayat Bilgisi dersinin çağın gerektirdiği en temel bilgi, beceri, tutum ve düşünce ve değerlerin seçilip örgütlenmesiyle çocukları yaşama hazırlama ve yaşam bilinci oluşturma gibi bir işlevi vardır (Öztürk & Dilek, 2004; Sönmez, 2005). Hayat Bilgisi dersi, sosyal beceri geliştirme, iletişim becerisi kazandırma, dil ve bilişsel gelişimi kapsayan bütüncül bir şekilde çocuğu ele alarak; ahlaki gelişim, değer gelişimi ve demokratik vatandaşlık vb. becerileri kazandırma gibi işlevlere sahiplerdir. Bunun içinde hayatın konuları ve ve gündelik sorunlar bütüncül bir bakış açısıyla Hayat Bilgisi dersinde problem çözme ve tartışma gibi yöntemlerle ele alınır (Akınoğlu, 2004; Öztürk & Dilek, 2004)

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi ile eğitim programlarında ve eğitim ortamlarında bir takım değişiklikler olmaktadır. Programlar, ders içerikleri, kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri, alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları gibi... Bu değişimlere karşı; gelişen teknolojiye ve yaşam koşullarına uyum sağlamak adına “temel yaşam becerilerini edinmek” eğitimin önemli amaçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. (Göktürk-İnce, 2014; Kaya, 2016; Kolburan & Tosun, 2011; MEB, 2018a, 2018b; UNESCO, 2004, 2008; WHO, 1999). Çünkü yaşam becerileri gelişmiş olan bir birey; değişikliklere uyum sağlayabilen, problem çözebilen, çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilen biri olacaktır. Bunları gerçekleştirebilmek için; çocukları hayata hazırlayan ve yaşam becerilerini en iyi şekilde kazandırabilecek eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaşam becerileri alan yazında 21. yüzyıl becerileri, düşünme becerileri, yaşam boyu öğrenme becerileri vb. pek çok beceri olarak ele alınabilmektedir (Hanbury, 2008; Silva, 2009; WHO, 1997,1999; UNESCO, 2008, 2012). Yaşam becerileri kavramına ilişkin alan yazında farklı tanımlamalar yer almaktadır (Hanbury, 2008; Kendegy, Pearson Brett-Taylor & Talreja, 2014; Kolburan & Tosun, 2011; UNESCO, 2013; WHO, 1997, 1999). Yaşam becerileri, bireylerin günlük yaşamın içinde karşılarına çıkan zorluklarla başa çıkabilmelerini sağlayacak uyumlu ve olumlu davranışlar ve yetenekleri kapsamaktadır. (WHO, 1997). Kenedy, Pearson Brett- Taylor & Talreja (2014)'ya göre yaşam becerileri bireylerin yaşamlarını zenginleştirmek için geliştirilmesine ihtiyaç duydukları tüm yeteneklerdir. Kolburan ve Tosun (2011)'a göre ise yaşam becerileri bireyin değişim ve gelişim sürecinde varlığını etkin bir şekilde sürdürebilmesi için sahip olması gereken yeterliliklerdir. Bazı tanımlamalar davranış ifadesine, bazıları yetenek, bazıları ise yeterlilik kavramına vurgu yapmaktadır. Yaşam becerileri kavramı, beceri olduğu için yetenek, geliştirilebildiği için yeterlilik, davranışlarda gözlemleyerek geliştirilip geliştirilmediğine karar verileceği için davranışları kapsamaktadır. Tüm tanımlarda ortak olarak yaşam becerileri, insanların günlük hayatlarında görev, sorumluluk ve problemleri ile başa çıkabilmelerine yardımcı olacak bilgi, beceri ve tutumlar geliştirme ve öğrenme olarak özetlenebilir (Kendegy, Pearson Brett-Taylor & Talreja, 2014; Kolburan ve Tosun, 2011; UNESCO, 2013; WHO, 1997, 1999,2004).

Yaşam becerileri ile amaçlanan çocukların okullardan elde ettikleri kazanımlarının günlük yaşama da aktarmalarıdır (Bahçeci & Kuru, 2008). Okullarda öğrenilen akademik ve teorik

bilgileri gerçek hayatta kullanmanın yolu yaşam becerileri edinmekten geçmektedir. Yaşam becerileri genel olarak aşağıdaki üç özelliğe sahiptir (UNESCO, 2013):

- Kavramsal düşünme becerisine sahip olma ve bu düşünme becerisini somut davranışa yansıtma
- Çevre ve toplum ile etkili bir ilişki içerisinde olma ve bunu sürdürebilmek için gerekli motivasyona sahip olma
- Problem çözme, eleştirel düşünme ve öz güven sahibi olma gibi bazı psikolojik ön koşul davranışlara sahip olma.

Yaşam Becerilerinin Sınıflandırılması

Yaşam becerilerinin sınıflandırılması ile alan yazında farklı sınıflamalar yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ve pek çok kaynak yaşam becerileri ile ilgili aşağıdaki becerilere vurgu yapmıştır: (WHO, 1997, 1999; Hanbury, 2008; UNESCO, 2013):

- Karar verme
- Yaratıcı düşünme
- Problem çözme
- Etkili iletişim
- Yaratıcı düşünme
- Kişilerarası iletişim ve ilişkiler
- Empati
- Duygularla baş etme
- Stresle baş etme
- Eleştirel düşünme
- Öz farkındalık becerileri

Yaşam becerileri erken çocuklukta kazanılmaya başlar ve gelişimi yaşam boyu sürer. Bu süreç insanın gelişiminin ve sosyalleşmesinin bir gereğidir. Her yaş dönemi için insanın içinde bulunduğu gelişim özelliklerine göre farklı yaşam becerilerine ihtiyaç bulunabilmektedir (Papachaisis, Goudas, Danish & Theodorakis, 2005). Her yaş grubu ve gelişim özelliklerine göre farklılaşmakla beraber ortak olan birtakım beceri alanları mevcuttur. Dünya Sağlık Örgütü bu becerileri beş temel alanda özetleyerek beş başlık önermiştir: (WHO,1999)

- Karar verme ve problem çözme becerileri
- Stresle başa çıkabilme ve duyguları yönetme
- Yaratıcı ve eleştirel düşünme
- İletişim becerileri
- Öz farkındalık ve empati

Kurumlar veya örgütler tarafından ele alınan farklı yaşam becerileri değerlendirildiğinde bazı becerilerin ortak olduğu görülmektedir. Bu beceriler aşağıda sıralanmaktadır (Cimatti, 2016; akt. Koran, 2020):

- Temel beceriler (okuryazarlık, sayıları kullanma, teknolojiyi kullanma vb.)
- Kişilerle ilgili beceriler (iletişim, kişiler arası iletişim, takım çalışması vb.)
- Bilişsel beceriler (bilgiyi toplama ve organize etme, problem çözme, planlama vb.)
- Kişisel beceriler (sorumluluk sahibi olma, esnek olma, kendine güvenme vb.)
- İş hayatı ile ilgili beceriler (girişim becerileri, inovasyon becerileri)

Bu çalışmada 6-11 yaş çocukların yaş ve gelişim özellikleri düşünülerek bu yaş grubuna uygun yaşam becerileri dört grupta toplanmıştır ve Hayat Bilgisi eğitim programında bu becerilere nasıl yer verildiğine bakılmıştır. Hayat Bilgisi programında;

- Problem çözme ve karar verme becerileri,
- Düşünme (yaratıcı ve eleştirel) becerileri,
- İletişim becerileri ve empati (iletişim)

- Motivasyonel beceriler (sorumluluk, öz güven ve öz düzenleme becerileri)

olmak üzere dört beceri kategorisi olarak ele alınmıştır.

Bu beceri alanları belirlenirken Milli Eğitim Bakanlığının genel amaçları ile Hayat Bilgisi programının yapısı ve amaçları dikkate alınmıştır. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından biridir. (MEB, 2018a, 2018b). Hayat Bilgisi programının genel amacı ise; temel yaşam becerilerini ve bu beceriler ışığındaki değerleri ve kavramları kazandırmaktır (MEB, 2018a). Buradan hareketle yaşam becerilerine ait dört alt beceri alanı tespit edilmiştir. Türkiye’de 2004 yılından uygulamaya konan ilköğretim programlarında tüm derslerde, ortak beceriler olarak eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik becerilerine yer verilmiştir (Atik ve Aykaç, 2019). Bu becerilerin kazandırılmasına dair ifadeler 2008, 2013, 2018 programlarında yer almaya devam etmiştir (Aktay ve Çetin, 2019). Bu nedenle “iletişim ve empati beceri alanı” gibi iletişim kurmayı içeren; “düşünme becerileri alanı” gibi yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini içeren; problem çözme ve karar verme gibi beceriler için “problem çözme ve karar verme beceri alanı”; sorumluluk, öz düzenleme ve öz güvenle ilgili beceriler içinde “motivasyonel beceriler alanı” olarak sınıflandırmaya gidilmiştir. Temel beceriler olarak geçen; okuryazarlık, teknolojiyi ve sayıları kullanma vb. beceriler; diğer derslerde (Türkçe ve Matematik gibi) kazandırılacağı düşünülmüş, kısmen de akademik beceriler kapsamında değerlendirilerek ve bu çalışmada ayrı kategori olarak ele alınmamıştır.

Araştırmada belirlenen bu dört kategori, ilköğretim çocuklarının yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Gelişim psikolojisi bağlamında değerlendirilirse bu dört beceri alanı; 6-11 yaş grubu çocuklara kazandırılması gereken önemli becerilerdir. Erikson’un sosyal gelişim kuramına göre başarıya karşı başarısızlık döneminde olan 6-11 yaş çocuklar için sorumluluk, öz güven ve öz disiplin kavramları kazanılması önemli kavramlardır. Bandura’nın sosyal öğrenme kuramına göre model alarak öğrenen çocuk için iletişim becerileri ve öz düzenleme kavramı önemlidir. Piaget’in bilişsel gelişim kuramına göre somut işlemler döneminde olan çocuklar için düşünme becerileri, problem çözme becerileri önemli becerilerdir (Senemoğlu, 2015).

Çalışmanın Amacı ve Problem Durumu

Çocukların yaşam becerilerini küçük yaşlardan itibaren edinmesi; karşılıklarına çıkabilecek zorluklarla mücadele edebilen, problem çözebilen ve kendi kendine yetebilen, öz güvenli ve öz yeterliliği yüksek sağlıklı yetişkinler olabilmelerinde önemli rol oynamaktadır. Yaşam becerilerini küçük yaşlarda edinmiş çocukların sosyal gelişim özelliklerini de kazanmış oldukları kişilerarası ilişkilerde sağlıklı iletişim kurdukları hem akranları hem de öğretmenleri tarafından daha fazla kabul gördüğünü araştırmalar göstermektedir (Bailey, 2014; Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura, & Zimbardo, 2000; Laureta, 2018; Murthy, 2016).

Temel yaşam becerileri erken çocukluk yıllarında çocukların aktif olması ve bütüncül olarak desteklenmesi ile kazandırılır (Bastık, 2018) ve bu bütüncül anlayış ilköğretim ilk yıllarında da devam eder. İlkokul yıllarında 6-11 yaş çocuklara hafıza, dikkat süresi, analitik beceriler, karar alma ve problem çözme becerileri, duygu yönetimi, öz güven, kişisel görev ve sorumluluk, empati, işbirliği gibi temel yaşam becerileri geliştirilmektedir (Koran, 2020). Birçok araştırmada erken çocukluk ve ilköğretim döneminde uygulanacak yüksek kaliteli programların uzun vadede yaşam becerilerini güçlendirebileceği vurgulanmaktadır (Bailey, 2014; Caprara vd., 2000; Kaya, 2016; Topçu bilir, 2019; Yıldırım & Temel, 2020; Laureta, 2018; Murthy, 2016).

Hayat Bilgisi dersi öğretim programı, çocuklarda yaşam becerilerini geliştirmeye hizmet etmelidir. 2018 yılında güncellenen Hayat Bilgisi programı yapı olarak incelendiğinde programda genel bilgiler ve öğretim programına ilişkin açıklamaların yer aldığı ve programın amaçlarından

birinin yaşam becerilerini kazandırmak olduğu görülmektedir (MEB, 2018a). Bu programda yer alan yaşam becerileri, 2017 yılındaki bir önceki programla benzer özellikler taşımaktadır. 2018 programının genel yapısına bakıldığında yaşam becerilerinin genel amaçlar, değerler, kavramlar, üniteler ve kazanımlarla ilişkilendirildiği görülmektedir (Bastık, 2018).

Alan yazın incelendiğinde ulaşıldığı kadarıyla; 2018'de güncellenen Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde yaşam becerileri açısından incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Armağan, Erbil ve Doğan tarafından 2019 yılında yapılan Hayat Bilgisi programıyla ilgili bir ihtiyaç analizi çalışmasında öğretmenlerin en çok yaşam becerileri teması ile ilgili programda eksikler olduğunu belirttikleri görülmüştür (Armağan vd., 2019). Bu ihtiyaçtan yola çıkılarak Hayat Bilgisi dersi ile yaşam becerilerinin ilişkilendirildiği araştırmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Yaşam becerilerine dair ulusal araştırmalarda nitel yöntemler kullanılmakla birlikte sıklıkla nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Hayat Bilgisi programının incelendiği nitel çalışmalarda tarihsel olarak programların karşılaştırmalı incelenmesi ve farklı açılardan program değerlendirme çalışmaları yapılmıştır (Örn: Atik & Aykaç, 2019; Aktay & Çetin, 2019). Yaşam becerilerinin Hayat Bilgisi dersi ile ilişkilendirildiği çalışmalarda öğretmen görüşlerine göre programın yaşam becerilerini kazandırma durumları hakkında değerlendirmeler yapılmıştır (Bastık, 2018; Armağan vd., 2019). Ancak bu araştırma; birinci sınıftan üçüncü sınıfa kadar olan tüm kazanımları ayrıntılı inceleyerek; ünitelere, sınıf seviyesine göre dağılımları ve yaşam becerilerini içerme durumlarına göre ayrıntılı bir şekilde inceleme olanağı sunması bakımından dikkat çekicidir.

Bu araştırmada 2018 yılında yenilenen Hayat Bilgisi dersi programı kazanımlarının yaşam becerilerini içermesi bakımından ayrıntılı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Eğitim programının en önemli öğelerinden biri olan "hedef" ögesi "niçin öğretiyoruz?" sorusuna yanıt vermektedir. Bu nedenle Hayat Bilgisi programının genel ve özel amaçları "nasıl insan yetiştirmek istiyoruz" ifadesine de cevap niteliğindedir. Hayat bilgisi dersinin en önemli amaçlarından biri "yaşam becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek" olmalıdır fikrinden yola çıkılarak ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Hayat Bilgisi programında yer alan yaşam becerilerine yönelik kazanımların (iletişim ve empati becerileri, problem çözme ve karar verme becerileri, düşünme becerileri, motivasyonel beceriler ilgili beceriler) tüm programdaki kazanımlar arasındaki yeri nasıldır?
2. Hayat Bilgisi programında yer alan yaşam becerilerine yönelik kazanımların (iletişim ve empati becerileri, problem çözme ve karar verme becerileri, düşünme becerileri, motivasyonel beceriler) ünitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Hayat Bilgisi programında yer alan yaşam becerilerine yönelik kazanımların (iletişim ve empati becerileri, problem çözme ve karar verme becerileri, düşünme becerileri, motivasyonel beceriler) sınıf seviyelerine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmada nitel bir yaklaşım kullanılmıştır. Nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içerecek yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada, Hayat Bilgisi programı yazılı doküman olarak incelenmiştir. Hayat bilgisi ders programı araştırmanın amacı olan yaşam becerilerinin ayrıntılı incelenmesi için bir içerik analizine tabii tutulmuştur. İçerik analizi, sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, kategorize etme, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır (Büyüköztürk vd, 2014). Doküman incelenirken kapsamlı bir içerik analizine tabii tutulması gereklidir. Dokümanlar incelenirken analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorilerin

geliştirilmesi, analiz biriminin saptanması ve sayısallaştırma aşamaları olmak üzere dört aşamada analiz edilebilir (Bailey, 1982. akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011):

1. Analize konu olan veriden örneklem seçme: Programın dört temel ögesinden hedef boyutu ele alınarak Hayat Bilgisi programının kazanımları belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilerek Hayat Bilgisi dersi kazanımları yaşam becerileri beceri alanlarını kapsaması bakımından ele alınmıştır.
2. Kategorileri geliştirme: Araştırmacı araştırmaya başlamadan önce alan yazındaki kuramlardan yola çıkarak kategoriler belirler. Bu çalışmada alan yazın incelenerek ilgili yaş grubu için dört temel yaşam becerisi kategorisi belirlenmiştir. Bu belirlenene kategoriler yapılacak doküman analizinin de temel kategorileri olarak ele alınmıştır.
3. Analiz birimini saptama: Analiz birimi olarak sözcükler temalar, karakter, cümle madde, içerik paragraf vb. birimler belirlenebilir. Bu araştırmada ilgili kategorilerin içeriğini karşılayacak kazanım ve gösterge cümleleri incelenerek tespit edilmiştir. İncelenen kazanım ve gösterge ifadelerinin ilişkili olduğu kategori ile ilgili bir beceriyi içermesi bakımından ayrıntılı incelemeye tabi tutulmuştur. Bu aşamada araştırmacı kendi dışında bir program geliştirme alan uzmanından görüş almıştır. Daha sonra araştırmacı ile uzman bir araya gelerek yaptıkları çalışmalarını karşılaştırmış ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması %92.5 olarak belirlenmiştir (Miles & Huberman, 1994).
4. Sayısallaştırma: Sayısallaştırma zorunlu olmamakla beraber, sayılar ilgili verileri okuyucunun daha kolay anlamlandırmasına yardımcı olacaktır. Bu çalışmada tablolar ve sayılarla incelenen veriler daha anlaşılır ve yorumlanabilir hale getirilmeye çalışılmıştır.

İncelenecek ünite ve kazanım sayılarına ilişkin sayılar Tablo 1 de verilmiştir:

Tablo 1

Kazanım Sayıları ve Ünite Dağılımı

	1.Sınıf Kazanım Sayısı	2.Sınıf Kazanım Sayısı	3.Sınıf Kazanım Sayısı
1. Okulumuzda Hayat	17	11	10
2. Evde Hayat	7	9	8
3. Sağlıklı Hayat	7	7	5
4. Güvenli Hayat	7	6	7
5. Ülkemizde Hayat	7	8	9
6. Doğada Hayat	8	9	6
Toplam Kazanım Sayısı	53	50	45

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Çalışmada etik kurul onayı gerektirecek şekilde veri toplanmadığından etik kurul onayı alınmamıştır.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

BULGULAR

Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımlar, yaşam becerilerini kazandırma açısından dört alt beceri boyutuna göre bu kısımda incelenmiştir. Kazanımların ünitelere göre dağılımları, sınıf seviyelerine göre dağılımları ve tüm kazanımlar içindeki yeri tespit edilmiştir. Bunun için “iletişim ve empati becerileri”, “problem çözme ve karar verme becerileri”, “düşünme becerileri” ile “motivasyonel beceriler”e ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

İletişim ve Empati Becerilerine İlişkin Bulgular

Bu beceri alanı başlığı altında; iletişim kurma, kendini tanıma, kendiyi ve çevresiyle olumlu iletişim kurabilme, iletişimi başlatma ve sürdürme, başkalarıyla empati kurabilme, bireysel farklılıkların farkına varıp saygı gösterme vb. ifade ve anlamları içeren kazanımlar ele alınmıştır. İletişim ve empati becerilerine ilişkin kazanımların sınıf seviyelerine ve sayılarına göre dağılımı ve örnek kazanımlara Tablo 2’de yer verilmiştir:

Tablo 2

İletişim ve Empati Becerilerini Kazandırma ile İlişkili Kazanımlar

	Kazanım Sayısı	Yaşam Becerileri Kazanım Sayısı	Kazanımlar	Beceri Alanı- Anahtar Kelimeler
1.sınıf	1. Ünite:17 k. 2. Ünite: 7 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 7 k. 6. Ünite: 8 k.	1. Ünite:6 k. 2. Ünite: 2 k. 3. Ünite: - 4. Ünite:1 k. 5. Ünite:- 6. Ünite:-	HB.1.1.1/HB.1.1.2./HB.1.1.9./ HB.1.1.10/H.B.1.1.16/HB.1.2.2. HB.1.4.1./ <i>Örnek:</i> HB.1.1.13. Okulda iletişim kurarken nezaket kurallarına uyar./HB.1.2.4. Evde aile bireyleri ile iletişim kurarken nezaket kurallarına uyar.	<i>İletişim ve Empati</i> <i>Beceri Alanı-</i> <i>Tanışma,</i> <i>Nezaket kurallarına uyararak iletişim kurma,</i> <i>Kendini tanıma</i>
Toplam	53	9		
2.sınıf	1. Ünite:11k. 2. Ünite: 9 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 6 k. 5. Ünite: 8 k. 6. Ünite: 9 k.	1. Ünite: 5 k. 2. Ünite:3 k. 3. Ünite: - 4. Ünite:2 k. 5. Ünite:1 k. 6. Ünite:	HB.2.1.2./HB.2.1.7./HB.2.1.8./ HB.2.1.9./HB.2.2.2./HB.2.2.7./ HB.2.4.3. /HB.2.4.5./ HB. 2.5.7. <i>Örnek:</i> HB.2.1.1. Kendini farklı özellikleriyle tanıtır. / HB.2.1.8. Okulda iletişim kurarken kendini anlaşılır ve açık bir dille ifade eder.	<i>İletişim ve Empati</i> <i>Beceri Alanı-</i> <i>Saygı duyma</i> <i>Kendini ifade etme</i> <i>Empati</i> <i>Nezaket kurallarına uyma</i>
Toplam	50	11		
3. sınıf	1. Ünite:10 k. 2. Ünite: 8 k. 3. Ünite: 5 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 9 k. 6. Ünite: 6 k.	1. Ünite: 6 k. 2. Ünite: 1 k. 3. Ünite: - 4. Ünite:2 k. 5. Ünite: 1k. 6. Ünite: -	HB.3.1.1./HB.3.1.3./HB.3.1.4./ HB.3.1.7./HB.3.1.8./HB.3.2.2./ HB.3.4.4./ HB.3.4.5./HB.3.5.7. <i>Örnek:</i> HB.3.1.2. Davranışlarının kendisini ve arkadaşlarını nasıl etkilediğini fark eder.	<i>İletişim ve Empati</i> <i>Beceri Alanı-</i> <i>Kendini ifade etme</i> <i>Yardım isteme</i> <i>Empati</i> <i>Farklılara saygı</i>
Toplam	45	10		
Genel Toplam	148	30		

(Tabloda kısaltmaları verilen kazanım numaraları için makalenin ek kısmına bakınız.)

İletişim kurma ve empati becerilerine ilişkin tabloya göre Hayat Bilgisi programında yer alan toplam kazanımların %20,2’lik kısmının bu becerileri kazandırmaya ilişkin olduğu görülmektedir. Sınıf seviyelerine göre incelendiğinde eşit ve dengeli bir dağılım görülmektedir. Her sınıf seviyesinde kazanım sayısı birbirine yakın ve denktir. Birinci sınıfta dokuz, ikinci sınıfta on bir, üçüncü sınıfta on kazanım yer almaktadır.

Ünitelere göre dağılıma bakıldığında ise birinci ünite olan “Okulumuzda Hayat” ünitesinde yer alan kazanım sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. “Okulumuzda Hayat” ünitesi ile özellikle okula uyum ve çocukların okul kurallarına uyumu ve birbirleriyle iletişimlerinin iyi olması hususunda kazanımlar yer almaktadır. İletişim becerilerine dair yer alan toplam otuz adet kazanımın on yedisi birinci üniteye yer alması dengeli bir dağılım olmadığını göstermektedir.

Ünitelerden üçüncü ünite olan “Sağlıklı Hayat” ile altıncı ünite olan “Doğada Yaşam” ünitesinde ise bu beceri alanında yönelik kazanım yer almamaktadır. Beşinci ünite olan “Güvenli Hayat” ünitesinde yer alan kazanımlardan (üç yıl boyunca) sadece iki adet kazanım iletişim ve empati becerileri ile ilişkilidir.

Problem Çözme ve Karar Verme Becerilerine İlişkin Bulgular

Problem çözme ve karar verme becerileri adı altında ayırt etme, karar alma, karar verme, seçme gibi ifadelerin yer aldığı kazanımlar incelenmiştir. Sorunlara çözüm bulma bir problemle karşılaştığında ya da bir durumda özgün çözüm yolları önerme gibi ifadeleri içeren kazanımlar ele alınmıştır. Hayat Bilgisi programı kazanımları ele alınarak hangi beceri alanlarına nasıl yer verildiği Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Problem Çözme ve Karar Verme Becerileriyle İlişkili Kazanımlar

	Kazanım Sayısı	Yaşam Becerileri Kazanım Sayısı	Kazanımlar	Beceri Alanı- Anahtar Kelimeler
1.sınıf	1. Ünite:17 k. 2. Ünite: 7 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 7 k. 6. Ünite: 8 k.	1. Ünite: 2 k. 2. Ünite: 1 k. 3. Ünite: 1 k. 4. Ünite: 2 k. 5. Ünite: - 6. Ünite: -	HB.1.1.11/HB.1.1.17 /HB.1.3.3./HB.1.4.5./ <i>Örnek:</i> HB.1.2.7. İstek ve ihtiyaçları arasındaki farkı ayırt eder. HB.1.4.7. Kendisi için güvenli ve güvensiz alanları ayırt eder.	<i>Problem çözme ve karar verme beceri alanı-</i> Karar verme becerileri Kural belirleme-karar alma
Toplam	53	6		
2.sınıf	1. Ünite:11k. 2. Ünite: 9 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 6 k. 5. Ünite: 8 k. 6. Ünite: 9 k.	1. Ünite:1 k. 2. Ünite:2 k. 3. Ünite:2 k. 4.Ünite: 1 k. 5.Ünite: - 6. Ünite:1 k.	HB.2.2.9/HB.2.3.2./HB.2.3.7./HB.2.4.4./HB.2.6.7. <i>Örnek:</i> HB.2.1.4. Sınıfla ilgili konularda karar alma süreçlerine katılır. /HB.2.2.5. Aile içi karar alma süreçlerine katılır.	<i>Problem çözme ve karar verme beceri alanı -</i> Karar verme becerileri
Toplam	50	7		
3. sınıf	1. Ünite:10 k. 2. Ünite: 8 k. 3. Ünite: 5 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 9 k. 6. Ünite: 6 k.	1. Ünite:2 k. 2. Ünite:1 k. 3.Ünite:- 4. Ünite:2 k. 5. Ünite:1 k. 6.Ünite: -	HB.3.1.8./HB.3.1.9./HB.3.4.5./HB.3.4.6./ <i>Örnek:</i> HB.3.2.6. Evdeki kaynakların etkili ve verimli kullanımına yönelik özgün önerilerde bulunur./ HB.3.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların sorunlarına yönelik sosyal sorumluluk projelerine katılır.	<i>Problem çözme ve karar verme beceri alanı -</i> Problem çözme ve Karar verme becerileri Özgün öneride bulunma(problem çözme)
Toplam	45	6		
Genel Toplam	148	19		

(Tabloda kısaltmaları verilen kazanım numaraları için makalenin ek kısmına bakınız.)

Problem çözme ve karar verme becerilerine ilişkin tabloya göre Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların % 12,8 kısmının bu becerileri kazandırmaya ilişkin olduğu görülmektedir. Dört beceri alt boyutu içinde programda en az yer verilen bu beceri alanıdır. Sınıf seviyelerine göre incelendiğinde eşit ve dengeli bir dağılım görülmektedir. Her sınıf seviyesinde kazanım sayısı denktir. Bu alana yönelik kazanımların çoğunlukla karar verme ve karar alma süreçleri ile ilgilidir. Problem çözme ile ilişkili kazanımlara pek rastlanmamıştır. Birkaç kazanımda özgün önerilerde bulunur ifadesi problem çözme ile dolaylı olarak ilişkili olarak yorumlanmıştır. Bu beceri alanına ilişkili bulunan toplam on dokuz adet kazanımdan üç tanesi problem çözme becerileri ile ilgili olarak belirlenmiştir. (Problem çözme ile ilişkili üç kazanıma rastlanmıştır: HB.3.2.6; HB 3.1.9.; HB. 3.5.7).

Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular

Düşünme becerileri adı altında ayırt etme, karşılaştırma, ilişki kurma, özgün önerilerde bulunma analiz etme, farklı yollar arama vb. ifadeler üzerine yoğunlaşmıştır. Düşünme becerileri olarak eleştirel ve yaratıcı düşünmeye ilişkin ifadeler aranmıştır. Hayat Bilgisi Programı kazanımları ele alınarak hangi beceri alanlarına nasıl yer verildiği Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Düşünme Becerilerine İlişkin Kazanımlar

	Kazanım Sayısı	Yaşam Becerileri Kazanım Sayısı	Kazanımlar	Beceri Alanı- Anahtar Kelimeler
1.sınıf	1. Ünite:17 k. 2. Ünite: 7 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 7 k. 6. Ünite: 8 k.	1. Ünite: 2 k. 2. Ünite: 1 k. 3. Ünite: 1 k. 4. Ünite: 1 k. 5. Ünite: - 6. Ünite: 1 k.	HB.1.1.2./HB.1.2.7./HB.1.3.2./ HB.1.6.7. <i>Örnek:</i> HB.1.1.16. Okulla ilgili olumlu duygu ve düşünceler geliştirir./B.1.4.7. Kendisi için güvenli ve güvensiz alanları ayırt eder.	Düşünme becerileri beceri alanı- Ayırt etme Araştırma Düşünce geliştirme Fark etme
Toplam	53	6		
2.sınıf	1. Ünite:11k. 2. Ünite: 9 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 6 k. 5. Ünite: 8 k. 6. Ünite: 9 k.	1.Ünite: - 2. Ünite: 1 k. 3.Ünite:- 4. Ünite: 1 k. 5. Ünite: - 6 Ünite: 3 k.	HB.2.2.6. /HB. 2.5.6./ HB.2.6.2./HB..2.6.9. <i>Örnek:</i> HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır.	Düşünme becerileri beceri alanı- Karşılaştırma İlişki kurma Araştırma
Toplam	50	5		
3. sınıf	1. Ünite:10 k. 2. Ünite: 8 k. 3. Ünite: 5 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 9 k. 6. Ünite: 6 k.	1. Ünite: 4 k. 2. Ünite: 2 k. 3. Ünite: - 4. Ünite: 2 k. 5. Ünite: 2 k. 6. Ünite: 2 k.	HB. 3.1.4 /HB. 3.1.6. /HB.3.1.10/HB.3.2.1. /HB.3.2.6/HB.3.4.2. /HB.3.4.6./HB.3.5.4./HB.3.5.6. /HB.3.6.2. /HB.3.6.2./ <i>Örnek:</i> HB.3.1.9. Okul kaynaklarının etkili ve verimli kullanımına yönelik özgün önerilerde bulunur.	Düşünme Becerileri beceri alanı- Yaratıcı düşünme- özgün öneriler İlişki kurma karşılaştırma Kavrama Araştırma
Toplam	45	12		
Genel Toplam	148	23		

(Tabloda kısaltmaları verilen kazanım numaraları için makalenin ek kısmına bakınız.)

Düşünme becerilerine ilişkin tabloya göre Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların % 15,5'lik kısmının bu becerileri kazandırmaya ilişkin olduğu görülmektedir. Sınıf seviyelerine göre incelendiğinde ise en fazla kazanımın üçüncü sınıfta yer aldığı görülmektedir. Sınıf seviyeleri arasında dengeli bir dağılım olmadığı; en fazla kazanıma üçüncü sınıfta yer verildiği, birinci ve ikinci sınıftaki kazanım sayısının az olduğu görülmektedir. Sınıf seviyeleri arasında; birinci sınıfta yer alan altı, ikinci sınıfta yer alan beş, üçüncü sınıfta yer alan on iki kazanım yer almaktadır. Düşünme becerilerine dair eleştirel ve yaratıcı düşünmeye dair beceri sayısı kısıtlıdır. Daha ziyade karşılaştırma, ayırt etme, fark etme, araştırma, ilişki kurma vb. ifadeleri içeren kazanımlar yer almaktadır.

Yaşam becerilerine dair alt beceri alanları içinde "problem çözme ve karar verme becerileri"nden sonra az yer verilen diğer beceri alanı "düşünme becerileri"dir.

Motivasyonel Becerilere İlişkin Bulgular

Öz düzenleme, sorumluluk ve öz güveni içeren beceriler "motivasyonel beceriler" adı altında ele alınmıştır. Sorumluluk becerisi, kurallara uyma, kendini kontrol etme, planlama yapma, öz denetim, öz düzenleme gibi ifadeler ve bu ifadeleri karşılayan anlamlar aranmıştır. Bu beceri alanına yönelik kazanımlar Tablo 5'te verilmiştir.

Öz düzenleme, sorumluluk ve özgüvenle ilgili motivasyonel becerilere ilişkin tabloya göre Hayat Bilgisi programında yer alan kazanımların %22,2'lik kısmının bu becerileri kazandırmaya ilişkin olduğu görülmektedir. Bu beceri alanı programda en fazla yer verilen beceri alanı olarak tespit edilmiştir. Sınıf seviyelerine göre incelendiğinde en fazla kazanıma birinci sınıfta yer verildiği görülmektedir.

Tablo 5
Motivasyonel Becerilere İlişkin Kazanımlar

	Kazanım Sayısı	Yaşam Becerileri Kazanım Sayısı	Kazanımlar	Beceri Alanı- Anahtar Kelimeler
1.sınıf	1. Ünite:17 k. 2. Ünite: 7 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 7 k. 6. Ünite: 8 k.	1. Ünite: 5 k. 2. Ünite: 2 k. 3. Ünite: 3 k. 4. Ünite: 3 k. 5. Ünite: - 6. Ünite: -	HB.1.1.3./HB.1.1.6./HB.1.1.12./HB.1.1.14/HB.1.1.15./HB.1.2.5./HB.1.3.1./HB.1.3.6./HB.1.3.7./HB.1.4.3./HB.1.4.6. <i>Örnek:</i> HB.1.2.6. Gün içerisinde neler yapabileceğini planlar. HB.1.4.1. Okulda ve evde güvenlik kurallarına uyar.	Motivasyonel beceriler- Sorumluluk Kendini tanıma Kurallara uyma Planlama
Toplam	53	13		
2.sınıf	1. Ünite:11k. 2. Ünite: 9 k. 3. Ünite: 7 k. 4. Ünite: 6 k. 5. Ünite: 8 k. 6. Ünite: 9 k.	1. Ünite: 5 k. 2. Ünite: 3 k. 3. Ünite: - 4. Ünite: 2 k. 5. Ünite: - 6. Ünite: -	HB.2.1.7. / HB. 2.1.9./ HB.2.2.4/ HB.2.1.10/ HB.2.1.11/ HB.2.2.8./ HB.2.2.9. /HB.2.4.2./ HB.2.4.6. <i>Örnek:</i> HB.2.1.3. Ders araç ve gereçlerini günlük ders programına göre hazırlar.	Motivasyonel beceriler- Sorumluluk Grupla çalışma Öfke kontrolü Kurallar uyma Özdenetim Sabır
Toplam	50	10		
3. sınıf	1. Ünite:10 k. 2. Ünite: 8 k. 3. Ünite: 5 k. 4. Ünite: 7 k. 5. Ünite: 9 k. 6. Ünite: 6 k.	1. Ünite: 3 k. 2. Ünite: 3 k. 3. Ünite: 1 k. 4. Ünite: 1k. 5. Ünite: 1 k. 6. Ünite: 1 k.	HB. 3.1.6. /HB.3.1.7. / HB.3.2.4./ HB.3.2.8./HB.3.3.5./HB.3.4.7. /HB.3.5.7. / <i>Örnek:</i> HB.3.1.1. Güçlü yönlerini ve güçlendirilmesi gereken yönlerini fark eder./HB.3.2.7. Planlı olmanın kişisel yaşamına olan katkılarına örnekler verir. /HB.3.6.5. Doğa ve çevreyi koruma konusunda sorumluluk alır.	Motivasyonel beceriler- Öz düzenleme Planlama Sorumluluk Kendini tanıma
Toplam	45	10		
Genel Toplam	148	33		

(Tabloda kısaltmaları verilen kazanım numaraları için makalenin ek kısmına bakınız.)

Ünitelere göre dağılıma bakıldığında en fazla “Okulda Hayat” ünitesi ile ilişkilendirilen on üç kazanım bulunmaktadır. “Doğada Hayat” ve “Ülkemizde Hayat” ünitelerinde ilgili kazanıma yeteri kadar yer verilmediği görülmektedir.

Yaşam becerilerinin tamamı genel bir değerlendirme özetlenirse:

- Yaşam becerilerine dair “yüz kırk sekiz” kazanımdan “yüz beş” tanesi yaşam becerileri ile ilişkili gözükmemektedir. Ancak on adet kazanım birden fazla yaşam becerisi ile ilişkili olduğu için “doksan beş kazanım” yaşam becerileri ile ilişkilidir. Kalan “elli üç” kazanım yaşam becerilerini kazandırma ile ilişkili değildir. Buna göre programdaki kazanımların, yaşam becerilerini kapsama oranı %64’tür.
- Tüm kazanımlar üniteler bazında değerlendirildiğinde, ünitelere eşit dağılmadıkları tespit edilmiştir “Okulda Hayat”, “Evde Hayat” ünitelerinde yaşam becerilerine dair kazanım sayıları fazla iken; özellikle “Doğada Hayat”, “Ülkemizde Hayat” ve “Sağlıklı Hayat” ünitelerinde çok az sayıda yaşam becerilerine dair kazanıma yer verilmektedir. Bu

bulgulardan hareketle ünitelere göre yaşam becerilerinin dengeli dağılmadığını söylemek mümkündür.

- Sınıf seviyelerine göre kazanım sayıları ele alındığında, sınıflar arasında fazla farklılık bulunmamaktadır. Toplamda birinci sınıfta otuz beş kazanım, ikinci sınıfta otuz üç kazanım ve üçüncü sınıfta otuz sekiz kazanım ile denk sayılabilecek bir dağılım söz konusudur. Toplam kazanım sayısı da birinci sınıfta elli üç, ikinci sınıfta elli ve üçüncü sınıfta kırk beş olduğu düşünülürse, toplam kazanım sayısı ile yaşam becerileri ile ilişkili kazanım sayısı oranlarına göre; yaşam becerilerine dair kazanıma en fazla üçüncü sınıfta yer verildiği söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda 2018 Hayat Bilgisi programında en fazla “motivasyonel beceri alanı”na yönelik kazanım sayısına, en az “problem çözme ve karar verme beceri alanı”yla ilgili kazanım sayısına yer verildiği tespit edilmiştir. “Sorumluluk” ve “karar verme” ile ilgili fazla sayıda kazanım yer alırken, “problem çözme” ve “öz düzenleme” ile ilgili kazanımların doğrudan yer almadığı görülmektedir. Programda yer alan ve incelenen 148 adet kazanımdan;

- Motivasyonel becerilerle ilgili 32 adet kazanım bulunmakta ve kazanımların toplamda % 22,2’sini
- İletişim ve empati becerilerine yönelik 30 adet kazanım bulunmakta ve kazanımların toplamda ortalama % 20,2’ini
- Düşünme becerilerine ilişkin kazanımlar 23 kazanım ile % 15,5
- Problem çözme ve karar verme becerilerine yönelik 19 adet kazanım ile % 12,8 ini oluşturmaktadır.

Bu bulgular ışığında motivasyonel becerileri (sorumluluk, planlama, öz düzenleme, öz güven) ile iletişim becerilerine yönelik kazanımların daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Bu beceri alanlarının içinde de iletişim, sorumluluk, kurallara uyma vb. kazanımlar öne çıkmaktadır. Düşünme becerileri olarak eleştirel ve yaratıcı düşünme; problem çözme ve karar verme alanları ile ilgili kazanımlar az sayıdadır. Hayat Bilgisi programını 21. yüzyıl yetkinlikleri açısından inceleyen Bektaş, Sellum ve Polat (2019) tarafından yürütülen bir araştırmada, bu araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde daha fazla iletişim ve işbirliği alanında kazanıma, daha az sayıda eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerine dair kazanıma yer verildiğini göstermektedir (Bektaş, Sellum ve Polat, 2019)

Programın kazanımları incelendiğinde; toplam kazanım sayıları içinde, yaşam becerilerini kazandırmaya ilişkin kazanım sayısı oranı %64’tür. Bu oranın artırılması ve tüm kazanımların en az bir yaşam becerisi ile ilişkilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü 21. yüzyılda yaşam becerilerinin öneminin gitgide artırdığı bir dönemde konu ve içerik odaklı değil beceri kazandırma odaklı programların olmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir (MEB, 2018a, Bektaş vb., 2019). Buna bağlı olarak da kazanımların gözden geçirilmesi ve daha fazla yaşam becerilerini kazandırma odaklı olması gerektiği düşünülmektedir.

Yaşam becerilerini kazandırma yönünden sadece Hayat Bilgisi programı değil diğer derslerin programlarıyla işbirliği içinde ve disiplinlerarası ilişkilerle birbirini desteklemelidir. Nitekim, 2018 Türkçe programı yaşam becerilerini kazandırma yönünden Hayat Bilgisi dersini desteklemektedir. 2018 Türkçe programı birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar bütünsel bir anlayışı içermektedir. Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimlerin sonucunda; bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi yetiştirmek Türkçe programının amaçları arasındadır. Bu nedenle program değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır (MEB, 2018b). Bu ilişkiden yola çıkılarak Türkçe programlarının da yaşam becerileri açısından incelenmesi önerilebilir, ilk üç sınıftaki Türkçe programı kazanımları ile hayat bilgisi programı kazanımları arasındaki ilişki incelenip ayrıntılı olarak ele alınarak bir araştırmaya konu olabilir.

Bu araştırmanın bulgularıyla benzer şekilde, birinci sınıftan 8. Sınıfa kadar tüm Türkçe Programının kazanımlarının; 21. yüzyıl yaşam becerilerine (yaşam ve kariyer becerileri, öğrenme ve yenilikçilik becerileri, bilgi-medya ve teknoloji becerileri alt başlıkları altında) yer verme durumlarının incelendiği bir çalışmada, program kazanımları bu anlamda yetersiz bulunmuştur (Kurudayıoğlu & Soysal, 2019).

Yaşam becerilerinin alt beceri alanlarından biri olarak incelenen “iletişim ve empati becerilerine” ilişkin kazanımlarda sınıf seviyeleri arasında dengeli bir dağılım olduğu araştırmanın bulguları arasındadır. Ancak üniteler bazında bu denge söz konusu değildir. Üniteler bazında değerlendirilecek olunursa özellikle iletişim ve empati becerilerinin ilk iki ünite olan “Okulda Hayat” ve “Evde Hayat” ünitelerinde ağırlıklı olduğu göze çarpmaktadır. “Doğada Hayat” ve “Sağlıklı Hayat” ünitelerinde de iletişim ve empati becerilerine ilişkin kazanımlara yer verilebilirdi. Okulda sağlıklı iletişim kurulmasına verilen önemin hayatın tüm alanlarına aktarılması açısından; diğer ünitelerde de iletişim becerilerine ilişkin kazanım olması gerektiği düşünülmektedir. Örneğin “Doğada hayat” ünitesinde doğadaki canlılarla iletişim kurulması ve empati kurulmasına dair kazanımlar eklenebilir.

Programda en fazla sayıda kazanım sayısının yer aldığı “motivasyonel beceriler” alanında kazanımların çoğunluğunun sorumluluk kavramıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Öz güvenle ilgili pek kazanıma rastlanmamıştır. Sınıflar arasında dengeli bir dağılım olsa da; birinci ve ikinci sınıflarda sorumluluk alma ve kurallara uyma gibi kazanımlar yer alırken öz düzenleme ile ilgili kazanımlar üçüncü sınıfta yer almaya başlamıştır. Genel olarak üçüncü sınıf kazanımlarında öz düzenleme ile ilgili kazanımların sayısının diğer sınıflara oranla fazla olması dikkat çekicidir. Bu durumun yaş ve gelişimle ilgili olduğu düşünülmektedir. Üçüncü sınıfın, öz yönetim ve öz denetim becerileri gelişim açısından önemli bir sınıf olduğu söylenebilir. Üçüncü sınıf öğrencileri ile yürütülen Kılıç (2015)’in, “Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkin Öğrenme Uygulamaları” adlı çalışmasında Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinden öz yönetim becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamalarının etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonunda, Hayat Bilgisi dersinde etkin öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılarak öz-yönetim becerisinin geliştirildiği ve öğrencilerin derste eğlenceli zaman geçirdikleri görülmüştür (Kılıç, 2015). Buradan yola çıkılarak üçüncü sınıfta öz düzenlemeye ilişkin kazanım sayılarının fazla olması uygun bulunmuştur.

Programda incelenen yaşam becerileri alanları içinde en az “problem çözme ve karar verme becerilerine” yönelik kazanımlara yer verilirken; doğrudan problem çözme becerileri ile ilişkili kazanım olmaması dikkat çekicidir. Problem çözme ve karar verme beceri alanına yönelik kazanımlarda sınıf seviyelerine göre eşit bir dağılım görüldüğü söylenebilir. Üniteler bazında değerlendirildiğinde altıncı ünite “Doğada Hayat” ile ilgili alana dair kazanım olmaması; beşinci ünite “Ülkemizde Hayat” ünitesinde çok az kazanım olması; dengeli bir dağılım olmadığını düşündürmektedir. Problem çözme becerisi çocuklar için önemli bir beceri olmasına rağmen bu becerinin kazandırılmasında yönelik kazanım sayısının yetersiz oluşu programın bir eksikliği olarak yorumlanmıştır. Çünkü küçük yaşlardan itibaren problem çözme becerilerinin kazanılması önemlidir. Webster Stratton, Reid ve Hammond (2001) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 4-8 yaş arası çocuklara verilen problem çözme becerileri ve sosyal beceri destek eğitiminin çocukların saldırganlık davranışlarını ve problemleri davranışlarının azalttığını göstermiştir. Araştırmada programa dahil olan çocuklarda zorluklarla başa çıkma becerilerinde gelişme ve akranlarıyla olumlu sosyal davranışlar geliştirdikleri tespit edilmiştir (Webster vd.,2001). İncelenen Hayat Bilgisi Programında “problem çözme ve karar verme becerileri” beceri alanındaki kazanımlar genellikle “karar verme ve karar alma” ile ilgilidir. Polat (2018) tarafından yapılan çalışmada Hayat bilgisi dersi başarısı ile çocuklardaki karar verme becerisi arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin karar verme becerileri öz güven düzeyleri ve Hayat Bilgisi dersi başarıları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Polat, 2018).

Yaşam becerileri alt beceri alanları içinde programda “problem çözme ve karar verme becerileri”nden sonra en az yer verilen “düşünme becerilerine” ilişkin kazanımlar olmuştur. Düşünme bir sonuca varmak amacıyla bilgi ve kavramları inceleme, karşılaştırma ve aralarında

ilişki kurma işlemidir (Gür, Koçak, & Demircan, 2016). Bu tanımdan yola çıkılarak kazanımlarda karşılaştırma, araştırma, ayırt etme gibi ifadeler taranarak bu ifadelerin yer aldığı kazanımların düşünme becerilerine yönelik olduğu varsayılmıştır. Bu alanla ilgili, programdaki kazanımlarda daha çok ayırt etme, araştırma, karşılaştırma vb. kazanımlar yer almıştır. Ancak program kazanımları arasında; üst düzey düşünme becerisi olarak sıradan düşünmenin üstüne ikinci bir düzey ekleyen (Paul & Elder, 2002) eleştirel düşünmeye; dair kazanıma rastlanmamıştır. Ya da orijinal fikirler ve çözümler üretmeyi içeren üst düzey bir beceri olan yaratıcı düşünmeye dair iki adet kazanıma yer verilmiştir. Bu nedenle üst düzey düşünme becerilerini kazandırma bakımında programın geliştirilmesi önerilmektedir. Düşünme becerilerine ilişkin kazanımların sınıf seviyesine göre dengeli dağılmadıkları görülmektedir. Özellikle üçüncü sınıfta kazanım sayısı artış göstermiştir. Birinci ve ikinci sınıfta daha azdır.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak programla ilgili sonuç ve öneriler:

- Yaşam becerilerine dair kazanımların sınıf seviyelerine göre dağılımına bakıldığında, dengeli dağıldıkları görülmektedir.
- Yaşam becerilerine ilişkin kazanımların üniteler arasında dengeli dağılımda olduğu söylenemez. Bu nedenle üniteler arasında da dengeli dağılım olması önerilmektedir. Yaşam becerilerine dair kazanımlarda ilk iki ünitenin öne çıktığı görülmektedir. “Okulda Hayat” ünitesi kapsamında okula ve kurallara uyum ve adaptasyon adına yaşam becerilerini kazandırmak hedeflenmiştir. İletişim ve empati becerilerine ilişkin kazanımlar da bu ünitelerde ağırlıklı olarak yer almaktadır. “Ülkemizde Hayat”, “Doğada Hayat”, “Sağlıklı Hayat” gibi ünitelerde de yaşam becerilerine yönelik kazanım sayılarının az olduğu düşünülmektedir. Bu ünitelerde de yaşam becerilerini destekleyici kazanım sayılarının artırılması beklenmektedir.
- Programda bazı yaşam beceri alanlarına dair kazanım sayıları fazla iken; bazıları azdır. Bunun dengelenmesi gerektiği düşünülmektedir. “motivasyonel beceriler” ve “iletişim becerileri” alanlarındaki kazanım sayıları daha yüksek iken; “problem çözme ve karar verme” ile “düşünme becerileri” alanlarına yönelik kazanım sayıları daha azdır.
- Problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek kazanım sayılarının artırılması önerilmektedir. Üst düzey düşünme becerilerinin 21. yüzyılın önemli becerilerinden olduğu için programdaki en büyük eksiklik olduğu düşünülmektedir.
- Programda bazı kazanımlar birden fazla yaşam beceri alanını kazandırmaya yöneliktir. Programda birden fazla yaşam becerisini aynı anda kazandırabilecek daha fazla kazanıma yer verilebilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre araştırmacılara önerilerde bulunulabilir:

- Bu çalışmada programın hedef boyutu ele alınarak yaşam becerilerini kazandıracak kazanımlar incelenmiştir. Başka bir çalışmada programın öğrenme ve öğretme süreçleri ya da ölçme ve değerlendirme boyutları yaşam becerilerini kazandırma bakımından ele alınıp incelenebilir.
- Yaşam becerilerini kazandırma açısından Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri gibi derslerin programları incelenebilir.
- Yaşam becerilerini kazandıracak etkinliklerin düzenlendiği incelendiği ya da hazırlanıp uygulandığı deneysel araştırmalar yapılabilir.
- Yaşam becerilerinin çocuklara kazandırılmasının eğitim ortamlarına yansımalarını tespit etmek için öğretmenlerden görüş ve öneriler alınabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2018 yılında güncellenen Hayat Bilgisi programı kazanımları incelenmiştir. Araştırma, araştırmacının incelediği nitel bakış açısı ile sınırlıdır. Araştırmada sadece kazanımların incelenmesi esas alınmıştır. Kazanımların sadece sınıf seviyeleri, ünitelere göre dağılımı, yaşam

becerilerine dair beceri alanları ve kazanımlarda yer verilme sıklığı açısından incelenmesi bir sınırlılıktır. Programın sadece kazanımlarının incelenmesi bir sınırlılıktır.

Destek ve Teşekkür

Makalenin bir bölümü, "Toplumsal Vicdanın Geliştirilmesinde Vicdanın Rolü" konulu IPCEDU (International Pegem Conference on Education) online kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. (Kongre tarihi: 16-19 Eylül 2020).

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarı olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanım olmadığını ifade ederim.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Akinoğlu, O. (2004). Hayat bilgisi öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.) içinde, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 1-13). Pegem A Yayıncılık.
- Armağan Erbil, B., & Doğan, B. (2019). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programı için öğretmenlerin görüşlerine göre ortaya çıkan ihtiyaçlar. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 14-26.
- Atik, S., & Aykaç, N. (2019). Hayat bilgisi Öğretim Programlarının değerlendirilmesi (1926-2018). *Trakya Journal of Education*, 9(4), 708-722.
- Aktay, S., & Çetin H. S. (2019). 2015, 2017 ve 2018 Hayat bilgisi dersi öğretim programları, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 577-600.
- Bahçeci, D., & Kuru, M. (2008). Portfolyo değerlendirmenin üniversite öğrencilerinin öz-yeterlik algısı ve yaşam becerileri üzerine etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 97-111.
- Bailey, J. L. (2014). Non-technical skills for success in a technical world. *International Journal of Business and Social Science*, 5(4), 1-10
- Bastık, U. (2018). *Hayat bilgisi dersinde yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi, Gaziantep.
- Bektaş, M., Sellum, F. S., & Polat, D. (2019). 2018 Hayat Bilgisi Dersi öğretim programının 21. Yüzyıl öğrenme ve yenilikçilik becerileri açısından incelenmesi, *Sakarya University Journal of Education*, 9(1), 129-147
- Bilir Topçu, Z. (2019). *Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem akademi yayıncılık.

- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A., & Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science*, 11(4), 302-306.
- Göktürk-İnce, F. (2014). *Barişçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Gür, Ç., Koçak, N., & Demircan, A. (2016). *Okul Öncesinde çok boyutlu bakış açılarıyla düşünme eğitimi*. Anı yayıncılık.
- Hanbury, C. (2008). *The life skills handbook*. <https://www.childrenforhealth.org/wp-content/uploads/2016/11/Download-4-LifeSkills-Handbook.pdf>
- Kennedy, F., Pearson, D., Brett-Taylor, L., & Talreja, V. (2014). The life skills assessment scale: measuring life skills of disadvantaged children in the developing world. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 42(2), 197-210.
- Kılıç, Z. (2015). *Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamaları* (Doktora tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Kaya, İ. (2016). *Yaşam becerileri programının 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kolburan, G., & Tosun, Ü. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında yaşam becerileri eğitimi yoluyla I. kademede edinilmiş değerleri pekiştiren gelişimsel bir model önerisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Dergisi*. <http://acikarsiv.aydin.edu.tr/bitstream/11547/222/1/yasam.pdf>
- Koran, N. (2020). Yaşam becerileri. Azize Ummanel (Ed.) içinde, *Yaşam becerilerinin tanımı ve önemi* (s.1-28). İstanbul Açıkta ve Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Laureta, B. (2018). Soft skills and early childhood education: Strange bed fellows or an ideal match? *He Kupu The Match*, 5(3), 28-34.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2. Baskı). Sage.
- MEB. (2018a). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1,2 ve 3.sınıflar)*. Ankara.
- MEB. (2018b). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul 1. Sınıftan- Ortaöğretim 8. sınıf)*. Ankara.
- Murthy, C. G. V. (2016). Issues, problems and possibilities of life skills education for school going adolescents. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 56-76.
- Öztürk, C., & Dilek, D. (2004). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. C. Öztürk & D. Dilek (Ed.) içinde, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 47- 81). Pegem Yayıncılık
- Papacharisis, V., Goudas, M., Danish, S. J., & Theodorakis, Y. (2005). The effectiveness of teaching a life skills program in a sport context. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17(3), 247-254.
- Polat, H. (2018). The decision-making skills of the children who have taken 1st and 2nd grade life sciences courses as evaluated by their parents. *World Journal of Education*, 8(3), 107-117.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Yargı Yayınevi.
- Silva, E. (2009). Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappan*, 90(9), 630-634
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık.
- UNESCO. (2004) Report of the inter-agency working group on life skills in EFA. UNESCO.
- UNESCO (2008). *Gender-responsive life skills-based education - advocacy brief*. Bangkok.
- UNESCO (2013). *Skills for life for children: life skills and psychosocial support for children in emergencies;teacher guide for children*. <http://education4resilience.iiep.unesco.org/en/node/1034>
- Webster Stratton, C., Reid, J., & Hammond, M. (2001). Social skills and problem solving training for children with early-onset conduct problems: Who benefits?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42(7), 943-952.
- World Health Organization (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools: introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes*. Geneva, Switzerland.
- World Health Organisation. (1999). *WHO information series on school health. Preventing hiv/aids/sti and related discrimination: An important responsibility of health promoting schools*. <https://www.unicef.org/lifeskills/files/gshihiv.pdf>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin yayınları

Yıldırım, Y., & Temel, Z. F. (2020). Yaşam becerileri eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 384-405.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Life skills begin to be acquired in early childhood and development continues throughout life. This process is a requirement of human development and socialization. Different life skills may be needed for every age period according to the developmental characteristics of people (Papachaisis, Goudas, Danish & Theodorakis, 2005). Although they vary according to each age group and development characteristics, there are some common skill areas.

In this study, considering the age and developmental characteristics of children aged 6-11, life skills suitable for this age group were collected in four groups and it was examined how these skills were included in the life studies education program. In the "Social Science Program", the following skills have been considered as four skill categories;

1. problem-solving and decision-making skills,
2. thinking (creative and critical) skills,
3. communication skills and empathy (communication)
4. motivational Skills (responsibility, self-confidence and self-regulation)

Children acquire life skills from an early age; It plays an important role in helping them to be healthy adults who can cope with the difficulties they may encounter, who can solve problems and are self-sufficient with high self-confidence and self-efficacy. Studies show that children who have acquired life skills at an early age are more accepted by both their peers and teachers and they establish healthy communication in the interpersonal relationships they have acquired (Bailey, 2014; Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura, & Zimbardo, 2000; Laureta, 2018; Murthy, 2016).

Social Science lesson program is the first thing that comes to mind with its holistic structure in the acquisition of life skills in primary school years. When the Social Science program, which was updated in 2018, is examined as a structure, it is seen that the program contains general information and explanations about the curriculum. One of the aims of the program is to gain life skills (Bastık, 2018). When the literature is examined, no research in which the achievements in the life studies program updated in 2018 were examined in terms of life skills in a comprehensive and detailed manner has been found. In a needs analysis study conducted by Armağan, Erbil and Doğan in 2019 regarding the life studies program, it was observed that teachers mostly stated that there were deficiencies in the program related to the life skills theme. In this study, it was aimed to examine the achievements of the Life Studies lesson program, which was renewed in 2018, in terms of including life skills in detail.

Method

A qualitative approach was used in the research. In this study, document analysis was preferred among qualitative research data collection methods. In the research, the Life Studies program was examined as a written document.

Results

As a result of the research, it was determined that among the achievements in the 2018 Social Studies Program, the highest number of gains are in the field of "motivational skills", and the least number of achievements are in the field of "problem solving and decision making". While there are many gains related to "responsibility" and "decision making", it is seen that the gains related to "problem solving" and "self-regulation" do not take place directly. The fact that the rate of gains in life skills among all the achievements in the program is 64% makes us think that the rate of life skills in program acquisitions is insufficient. It may be suggested to increase this ratio and to add more life skills related gains, to make the statement of gains clearer, and to distribute them in a balanced way among the units. In the 21st century, in a period where the importance of life skills is increasing, it is thought that it would be more appropriate to have

skills-oriented programs rather than subject and content-oriented ones. Accordingly, it is thought that the achievements should be reviewed and focused on gaining life skills. There is a balanced distribution at grade levels for the acquisitions related to "communication and empathy skills". It seems that there is no balanced distribution on the basis of units.

Discussion and Conclusion

Among the life skills areas examined in the program, at least the acquisitions regarding "Problem Solving and Decision Making Skills" are included. It is striking that there are no gains in problem solving skills. It can be said that there is an equal distribution according to grade levels in the acquisitions in the problem solving and decision making skill area. When evaluated on the basis of units, the fact that there was no gain in the relevant area in the sixth unit and very little in the fifth unit suggests that there is no balanced distribution. Although problem solving skill is an important skill for children, the lack of gains in acquiring this skill was interpreted as a deficiency of the program because it is important to gain problem solving skills from an early age.

In the study conducted by Webster Stratton, Reid, and Hammond (2001), it has been shown that problem solving skills and social skills support training given to children aged 4-8 reduce their aggressive and problematic behaviors. In the study, it was determined that the children included in the program improved their ability to cope with difficulties and developed positive social behaviors with their peers.

In the examined Social Study Program, the acquisitions in the skill area of "problem solving and decision-making skills" are generally related to "decision making". In the study conducted by Polat (2018), a positive relationship was found between social studies lesson success and decision-making skills in children. Significant differences were found between students' decision-making skills, self-confidence levels and Life Studies course achievements (Polat, 2018).

In the acquisitions related to "thinking skills", there are distinguishing and comparison achievements. Acquisitions related to creative and critical thinking skills towards higher order thinking skills were rarely encountered. It is observed that the acquisitions related to thinking skills are not evenly distributed according to class level. Especially in the third grade, the number of gains, which were fewer in the first and second grade, increased.

On the other hand, in "motivational skills", it was observed that the number of acquisitions mainly related to the concept of responsibility was high. There is no achievement regarding self-confidence. While there are gains such as taking responsibility and obeying the rules in the first and second years, gains related to self-regulation started to take place in the third grade. In general, it is striking that the number of gains related to self-regulation in third grade achievements is high. This situation is thought to be related to age and developmental characteristics. Based on the results of the research, some suggestions are offered to the researchers:

- Learning and teaching processes or measurement and evaluation dimensions of the program can be examined in terms of gaining life skills.
- The programs of other lessons can be examined in terms of gaining life skills.
- Experimental studies can be conducted in which activities that will provide life skills are organized, examined or prepared and implemented.
- Teachers' opinions and suggestions can be obtained in order to determine the reflections of the acquisition of life skills to children on educational environments.

EK A: Hayat Bilgisi Programı Kazanımları

1.SINIF KAZANIMLARI

HB.1.1. Okulumuzda Hayat

HB.1.1.1. Sınıf içi tanışma etkinliğine katılır.

Kendini tanıtarak öğretmeniyle ve arkadaşlarıyla tanışır.

HB.1.1.2. Kendisiyle akranları arasındaki benzer ve farklı yönleri ayırt eder.

Öğrencilerin fiziksel özellikleri üzerinde durularak özel gereksinimli bireylerin farkına varma, onların kullandığı cihaz ve protezlere dikkat etme gibi unsurlar da vurgulanır.

HB.1.1.3. Okula geliş ve okuldan gidişlerde güvenlik kurallarına uyar.

Servis araçlarında uyulması gereken temel kurallar, yaya geçidi, kaldırım ve yolların kullanımı ile tanıdığı ve tanımadığı kişilerle iletişimde nelere dikkat etmesi gerektiği konuları üzerinde durulur.

HB.1.1.6. Bayrak töreninde nasıl davranması gerektiğini kavrar.

Türk bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı gösterilmesi gerektiği üzerinde durulur.

HB.1.1.9. Okul çalışanlarını tanıtır.

Okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler ve diğer hizmetlerde çalışan kişiler tanıtılır.

HB.1.1.10. İhtiyaç duyduğu durumlarda okul çalışanlarından yardım alır.

Öğretmen, nöbetçi öğretmen, hizmetli ve idari personelden hangi durumlarda izin ve yardım isteyeceği üzerinde durulur.

HB.1.1.11. Sınıf içi kuralları belirleme sürecine katılır.

Sınıf eşyalarını özenli kullanma, sınıfını temiz tutma, iletişimde zamanlamaya dikkat etme ile (dinleme, söz alarak konuşma, yerinde konuşma vb.) arkadaşlarına ve arkadaşlarının eşyalarına zarar vermeme, kendisini ve çevresini temiz tutma gibi kuralların gerekliliğinden hareketle konu açıklanır. Sınıf içi kuralların öğrencilerin de katılımıyla belirlenmesine özen gösterilir.

HB.1.1.12. Okul kurallarına uyar.

Merdiven iniş çıkış kurallarına uyma, pencereden aşağıya sarkmama, kablo ve prizlere dokunmama, okul eşyalarını özenli kullanma, sınıf, koridor, okul bahçesi, yemek yenilen ortam, okula geliş ve derse giriş saatleri, çöp kovasını kullanma, kantinde sıraya girme gibi konuların üzerinde durulur.

HB.1.1.13. Okulda iletişim kurarken nezaket kurallarına uyar.

Öğretmeni, arkadaşları ve okul çalışanları ile ilişkilerinde "teşekkür ederim, merhaba, günaydın, iyi günler, hoşça kal, lütfen, özür dilerim, rica ederim" gibi nezaket ifadelerinin kullanılmasının gerekliliği üzerinde durulur. Başkalarının odasına girerken (öğretmenler odası, müdür odası, hizmetli odası, sınıfı vb.) izin istemesi gerektiği vurgulanır.

HB.1.1.14. Okul içi etkinliklerde görev almaya istekli olur.

Belirli gün ve haftalara katılma, kulüp faaliyetlerinde bulunma, okul meclisi çalışmalarına katılma vb. konular üzerinde durulur.

HB.1.1.15. Oyunlara katılmaya ve oyun oynamaya istekli olur.

Oyun aracılığıyla eğlenmesine, oyunun kurallarına uyum sağlamasına, oyunda uygun davranışlar sergilemesine, arkadaşlık kurmasına, kendini ve başkalarını tanımaya vb. rehberlik edilir.

HB.1.1.16. Okulla ilgili olumlu duygu ve düşünceler geliştirir.

Okulun bireysel yaşamına sağlayacağı katkılar (yeni arkadaşlar edinme, oyun oynama, eğlenme, bilgi edinme vb.) üzerinde durulur. Okul korkusu olabilecek öğrencilere karşı duyarlı olunur.

HB.1.1.17. Kullanacağı ders araç ve gereçlerini seçer.

Kullanacağı ders araç gereçleri tanıtılır, bunların doğru ve güvenli kullanılması ve taşınması üzerinde durulur. Kalem, defter ve çanta kullanımı özellikle vurgulanır.

HB.1.2. Evimizde Hayat

HB.1.2.2. Aile hayatının önemini kavrar.

Aileyi bir arada tutan değerlerle (sevgi, saygı, bağlılık, şefkat, vefa vb.) aile içi iş birliği ve dayanışmanın aile düzenine katkıları üzerinde durulur.

bilgileri kimlerle paylaşmasının güvenli olacağı vurgulanır. Öğrenme ortamında krokilerin oyunlaştırılarak kullanımı sağlanabilir.

HB.1.2.4. Evde aile bireyleri ile iletişim kurarken nezaket kurallarına uyar.

Evde aile bireyleriyle iletişim kurarken duygularını, düşüncelerini ve isteklerini nezaket kuralları

çerçevesinde uygun ses tonu, mimik ve kelimelerle dile getirmesi üzerinde durulur. Evdeki diğer bireylerin odasına girerken izin istemesi gerektiği vurgulanır.

HB.1.2.5. Evdeki kaynakları verimli bir şekilde kullanır.

Elektrik, su ve kişisel temizlik malzemelerinin tasarruflu kullanımı üzerinde durulur.

HB.1.2.6. Gün içerisinde neler yapabileceğini planlar.

Oyun oynama, ders çalışma, dinlenme, uyuma, beslenme, ailesi ve arkadaşlarıyla birlikte nitelikli zaman geçirme ile kitle iletişim araçlarını kullanma gibi işlere ayrılan süre üzerinde durulur.

HB.1.2.7. İstek ve ihtiyaçları arasındaki farkı ayırt eder.

HB.1.3. Sağlıklı Hayat

HB.1.3.1. Kişisel bakımını düzenli olarak yapar.

El, yüz yıkama ve dişleri usulüne uygun olarak fırçalama, banyo yapma, saç tarama, tuvalet eğitimi ile günlük kıyafetlerini giyme ve özenli kullanma üzerinde durulur. Ayrıca kişisel bakımda sürekliliğin sağlanması vurgulanır. Kişisel bakımını yaparken kaynakların verimli kullanılması gerektiğine değinilir.

HB.1.3.2. Sağlığını korumak için alması gereken önlemleri fark eder.

Kişisel temizliğini yapma, mevsime uygun giyinme, meyve ve sebzeleri tüketmeden önce yıkama, spor yapma, bulaşıcı hastalıklardan korunma yolları, akılcı ilaç kullanımı, diş hekimine ve doktora gitmenin gerekliliği üzerinde durulur.

HB.1.3.3. Sağlığı için yararlı yiyecek ve içecekleri seçer.

Dengeli beslenme için tüketmemiz gereken temel bitkisel ve hayvansal besinler vurgulanır. Dengeli beslenirken yiyecek ayırt etmeme, kaynağı belli olmayan gıdalar ile açıkta ve/veya sokakta satılan gıdalar, gazlı içecekler gibi ürünlerin tüketiminin sağlığa zararları üzerinde durulur.

HB.1.3.6. Yemek yerken görgü kurallarına uyar.

Okulda yemeğini yerken; yemeğe dua ile başlama, temiz bir şekilde üstüne dökmeden yeme, ayakta ve dolaşarak yemek yememe, ağızda lokma varken konuşmama ve peçete kullanma gibi hususlar üzerinde durulur. İhtiyacı kadar yemek yeme, ekme ve yiyecek israfını önleme konuları vurgulanır.

HB.1.3.7. Kitle iletişim araçlarını kullanırken beden sağlığını korumaya özen gösterir.

Televizyon, telefon ve bilgisayar gibi kitle iletişim araçlarını bilinçli kullanmanın önemi üzerinde durulur. Kitle iletişim araçları kullanılırken dikkat edilmesi gereken noktalar ile bu araçları yanlış kullanmanın insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri vurgulanır.

HB.1.4. Güvenli Hayat

HB.1.4.1. Okulda ve evde güvenlik kurallarına uyar.

Merdivenden dikkatli inip çıkma, asansörü doğru kullanma, ıslak zeminde dikkatli yürüme, sınıf içindeki camlı eşyaları (dolap, şeref köşesi vb.) dikkatli kullanma, pencereden ve balkondan aşağıya sarkmama; elektrik prizleri, kablolar ve ateşle oynamama, suyu açık bırakmama, temizlik malzemelerini tanıma, dikkatli kullanma ve gaz kaçağı gibi durumlarda ne yapılacağı ile ilgili konular üzerinde durulur.

HB.1.4.3. Okula geliş ve gidişlerinde trafik kurallarına uyar.

Karşıya geçme, yaya kaldırımı olan ve olmayan yerlerde yürüme ve yaya olarak trafikte görünürlükle ilgili önlemleri alma üzerinde durulur. Trafik işaret levhalarının (dur, geç, yaya geçidi, dikkat, okul geçidi, bisiklet giremez gibi çocuğun yaşamıyla doğrudan ilişkili olanlar) olduğu ve işaretlerin olmadığı yerlerde ne yapılabileceğini bilme (alt ve üst geçitler, yaya geçitleri, okul geçitleri, ışıklı trafik işaret cihazlarının ve trafik polislerinin olduğu yerler, duran bir aracın önünden ve arkasından geçmeme vb.) ele alınır.

HB.1.4.4. Çevresindeki kişilerle iletişim kurarken güvenlik kurallarını uygular.

İnsanlarla iletişimde kişisel haklarını ihlal eden herhangi bir davet veya teklifle karşılaştığında etkili reddetme davranışı gösterme üzerinde durulur.

HB.1.4.5. Acil durumlarda yardım almak için arayacağı kurumların telefon numaralarını bilir.

Gereksiz ihbarda bulunmanın sakıncaları vurgulanarak itfaiye 110, ambulans 112, polis imdat 155, jandarma 156 ve orman yangını 177 vb. kurumlar ve telefon numaraları ele alınır. Telefon numaraları tek tek rakamlar hâlinde (1-5-5) kodlanarak öğretilir.

HB.1.4.6. Teknolojik araç ve gereçleri güvenli bir şekilde kullanır.

Bilgisayar, televizyon, cep telefonu, tablet, oyun konsolu ve elektrikli ev aletleri gibi elektronik araç ve gereçlerin güvenli kullanımı üzerinde durulur. İnternet ve bilgisayar oyunları gibi teknoloji bağımlılığına neden olabilecek durumlar karşısında dikkatli olunması gerektiği vurgulanır.

HB.1.4.7. Kendisi için güvenli ve güvensiz alanları ayırt eder.

Güvensiz alanlar olarak asansör ve merdiven boşluğu, balkonlar, binaların bodrum katları, inşaat alanları, su kanalları, çukurlar, su birikintileri ve süs havuzları gibi alanlar üzerinde durulur.

HB.1.6. Doğada Hayat

HB.1.6.7. Mevsimleri ve özelliklerini araştırır.

2. SINIF KAZANIMLARI

HB.2.1. Okulumuzda Hayat

HB.2.1.1. Kendini farklı özellikleriyle tanıtır.

Fiziksel özellikleri, hoşlandıkları, yapabildikleri ve yapmak istedikleri üzerinde durulur.

HB.2.1.2. Bireysel farklılıklara saygı duyar.

HB.2.1.3. Ders araç ve gereçlerini günlük ders programına göre hazırlar.

Okul çantasının ders programına göre günlük olarak hazırlanması ve gereksiz ağırlaştırılmaması vurgulanır.

HB.2.1.4. Sınıfla ilgili konularda karar alma süreçlerine katılır.

Farklı görüş ve çözümler çerçevesinde sınıf içi etkinliklerin belirlenmesi, planlanması, sınıf kurallarının oluşturulması, pano hazırlama ve sınıfın süslenmesi gibi konular üzerinde durulur. Karar alma sürecinde uygun iletişim dili kullanılması gerektiği vurgulanır. Ayrıca kararların öğrencilerin de katılımıyla alınmasına özen gösterilir.

HB.2.1.7. Sınıfta ve okulda yapılan etkinliklerde grupta çalışma kurallarına uyar.

Grupla çalışmanın temel kuralları ve iş birliğinin gerekliliği vurgulanarak okul etkinliklerinde arkadaşlarıyla adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri çerçevesinde konu ele alınır.

HB.2.1.8. Okulda iletişim kurarken kendini anlaşılır ve açık bir dille ifade eder.

İhtiyaçlarını, isteklerini, olaylar karşısındaki duygularını, düşüncelerini ve itirazlarını nezaket kuralları çerçevesinde empatik bir dille ifade etmenin gerekliliği vurgulanır.

HB.2.1.9. Okulda iletişim kurarken dinleme kurallarına uyar.

HB.2.1.10. Okulda arkadaşlarıyla oyun oynarken kurallara uyar.

Oyun oynarken arkadaşlarına karşı nezaket dili kullanma, iş birliği içinde olma, öfkesini kontrol etme, arkadaşlarına zarar vermeme, oyunu kazanma veya kaybetmenin doğal bir durum olması gibi konular üzerinde durulur.

HB.2.1.11. Okulda parasını ihtiyaçları doğrultusunda bilinçli bir şekilde harcar.

İstek ve ihtiyaç kavramlarından hareketle paranın tutumlu kullanımı üzerinde durulur.

HB.2.2. Evimizde Hayat

HB.2.2.2. Akrabalık ilişkilerinin önemini kavrar.

Akrabaları bir arada tutan değerlerle (sevgi, saygı, bağlılık, şefkat, vefa vb.), iş birliği ve dayanışmanın akrabalık ilişkilerine katkıları üzerinde durulur.

HB.2.2.4. Evde, üzerine düşen görev ve sorumluluklarını fark eder.

Odasını, çalışma masasını, oyuncaklarını, giysilerini temiz ve düzenli tutmanın gerekliliği empatik bir dille açıklanır.

HB.2.2.5. Aile içi karar alma süreçlerine katılır.

HB.2.2.6. Evdeki kaynakları tasarruflu kullanmanın aile bütçesine katkıları araştırır.

Konu işlenirken tablo okuma becerilerinin geliştirilmesi sağlanır.

HB.2.2.7. Yakın çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara karşı duyarlı olur.

Aile bireylerine, akrabalara, komşulara, hasta, hamile, yaşlı ve özel gereksinimli kişilere yardımcı olma üzerinde durulur.

HB.2.2.8. Gün içerisinde planladığı işleri uygular.

Oyun oynama, ders çalışma, kitap okuma, dinlenme, uyuma, beslenme, ailesi ve arkadaşlarıyla birlikte nitelikli zaman geçirme ile kitle iletişim araçlarını kullanma gibi işlere ayrılan süre üzerinde durulur.

HB.2.2.9. İstek ve ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre listeler.

HB.2.3. Sağlıklı Hayat

HB.2.3.2. Dengeli beslenmeye uygun öğün listesi hazırlar.

HB.2.3.7. Mevsim şartlarına uygun kıyafet seçer.

HB.2.4. Güvenli Hayat

HB.2.4.2. Ulaşım araçlarıyla yolculuk yaparken güvenlik kurallarına uyar.

Özel araçlar, toplu taşıma araçları ve okul servisi gibi araçlarla seyahat ederken güvenlik kurallarına uyma (emniyet kemeri ve çocuk koltuğu kullanma, pencerelerden sarkmama, sürücüyü ve etrafını rahatsız etmeme, ayakta ve üzeri açık araçlarda yolculuk yapmama, araca binme ve araçtan inme kuralları vb.) üzerinde durulur.

HB.2.4.3. Trafikte yardıma ihtiyaç duyan bireylere yardımcı olur.

İhtiyaç duyduğunda nasıl ve kimlerden yardım isteyeceği ile ihtiyaç duyanlara yardım ederken nelere dikkat etmesi gerektiği üzerinde durulur.

HB.2.4.4. Acil durumlarda yardım alabileceği kurumları ve kişileri bilir.

Ailesi ve yakın çevresinin telefon numaralarını bilmenin önemi vurgulanır. Ayrıca gereksiz ihbarda bulunmanın sakıncaları vurgulanarak itfaiye 110, ambulans 112, polis imdat 155 ve jandarma 156, AFAD 122; Aile, Kadın, Çocuk, Yaşlı ve Engelli Sosyal Destek Hattı Alo 183 kurum ve telefon numaraları ele alınır.

HB.2.4.5. Teknolojik araç ve gereçlerin güvenli bir şekilde kullanımı konusunda duyarlı olur.

Teknolojik ürünlerin güvenli bir şekilde kullanımı konusunda çevresindekileri gerekli durumlarda nezaket kuralları çerçevesinde uyarması üzerinde durulur.

HB.2.4.6. Oyun alanlarındaki araçları güvenli bir şekilde kullanır.

Yakın çevresindeki oyun alanlarında bulunan oyun araçlarının güvenli kullanımının yanı sıra bisiklet, kayak, paten, kızak vb. araçları kullanırken kask takma, uygun kıyafetler giyme ve hız yapmama gibi konular ele alınır. Ayrıca güvenli oyun alanı dışına kaçan oyun araçlarının peşinden koşulmaması gerektiği üzerinde durulur.

HB.2.5. Ülkemizde Hayat

HB.2.5.6. Yakın çevresindeki kültürel miras öğelerini araştırır.

Gelenek ve görenekler, yemek, giyim, kuşam, müzik ve yöresel oyunlar ile ilgili araştırma yapmaları sağlanır.

HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar.

Ülkelerinden zorunlu veya isteğe bağlı göç etmiş kişilerden hareketle konu açıklanır.

HB.2.6. Doğada Hayat

HB.2.6.1. Bitki ve hayvanların yaşaması için gerekli olan şartları karşılaştırır.

HB.2.6.2. Bitki yetiştirmenin ve hayvan beslemenin önemini fark eder.

İmkânlar dâhilinde öğrencilerin uygulamalı olarak bitki yetiştirmeleri, fidan dikmeleri ve hayvan beslemeleri sağlanır.

HB.2.6.7. Doğa olayları ve doğal afetlere karşı alınabilecek önlemleri açıklar.

Deprem öncesi, anında ve sonrasında nasıl davranılması gerektiği de açıklanır.

HB.2.6.9. Dünya'nın şekli ve hareketlerinin insan yaşamına etkilerini araştırır.

Gün, ay, yıl ve mevsimlerin oluşum süreci basit bir şekilde ele alınır. Gün ve yılın oluşumu açıklanırken Dünya'nın kendi etrafında dönmesi (dönme) ve Güneş'in etrafında dolanması (dolanma) olgularından yararlanır

3.SINIF KAZANIMLARI

HB.3.1. Okulumuzda Hayat

HB.3.1.1. Güçlü yönlerini ve güçlendirilmesi gereken yönlerini fark eder.

Öğrencilerin ilgi alanları ve becerilerinden (iş birliği, planlı ve verimli çalışma, iletişim vb.) hareketle konu açıklanır. Öğrencilerden öz değerlendirme yapmaları istenir. Güçlü yönleri takdir edilirken güçlendirilmesi gereken yönlerini geliştirebilecekleri üzerinde durulur.

HB.3.1.2. Davranışlarının kendisini ve arkadaşlarını nasıl etkilediğini fark eder.

Olumlu veya olumsuz davranışlar sergilemesinin, bireysel yaşamına ve arkadaşlarıyla ilişkilerine etkisi üzerinde durulur.

HB.3.1.3. Arkadaşlarının davranışlarının kendisini nasıl etkilediğini fark eder.

Arkadaşlarının sergilediği olumlu veya olumsuz davranışlar karşısında, kendisinin nasıl etkilendiği üzerinde durulur.

HB.3.1.4. Arkadaşlık sürecinde dikkat edilmesi gereken hususları kavrar.

Arkadaşlık bağlarının oluşturulması, korunması, güçlendirilmesi ve dostluğa dönüştürülmesine aracı olacak tutum ve değerlerin (saygı, dayanışma, birbirinin sorunlarına karşı duyarlılık, karşılıklı zarafet, güven ve kibarlık vb.) üzerinde durulur.

HB.3.1.6. Okulunun bireysel ve toplumsal katkılarının fark eder.

Öğrenim gördüğü okulun; eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerle öğrencilere ve topluma yaptığı katkıları takip etmesi sağlanır.

HB.3.1.7. Okuldaki sosyal yardımlaşma ve dayanışmayla ilgili çalışmalara katılmaya istekli olur.**HB.3.1.8. Okula ilişkin istek ve ihtiyaçlarını okul ortamında demokratik yollarla ifade eder.**

Nezakat kurallarına uyarak kendini ifade etme, sosyal süreçlere katılma, basit düzeyde dilekçe yazma ve dilek kutusu oluşturma gibi konular üzerinde durulur.

HB.3.1.9. Okul kaynaklarının etkili ve verimli kullanımına yönelik özgün önerilerde bulunur.**HB.3.1.10. İlgili duyduğu meslekleri ve özelliklerini araştırır.**

Toplumsal yaşamda her mesleğin gerekli ve saygın olduğu, çeşitli mesleklerin günlük yaşamdaki yeri ve toplumsal iş bölümü üzerinde durulur. Örneklenenecek meslekler öğrencinin yakın çevresinden seçilir.

HB.3.2. Evimizde Hayat**HB.3.2.1. Aile büyüklerinin çocukluk dönemlerinin özellikleri ile kendi çocukluk döneminin özelliklerini karşılaştırır.**

Aile büyüklerinin doğdukları ve büyüdükleri yerler, yapmaktan hoşlandıkları işler, oynadıkları oyunlar ve dönemin teknolojik imkânları gibi konular ele alınır.

HB.3.2.2. Komşuluk ilişkilerinin ailesi ve kendisi açısından önemine örnekler verir.

Komşuluk ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için gerekli hak ve yükümlülükler bağlamında ele alınır.

HB.3.2.4. Evde üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirir.

Sofra hazırlama, bitki yetiştirme, evcil hayvanları besleme, bakım, onarım ve bahçe bakımı gibi konular ele alınır.

HB.3.2.5. Evde kullanılan alet ve teknolojik ürünlerin hayatımıza olan katkılarına örnekler verir.**HB.3.2.6. Evdeki kaynakların etkili ve verimli kullanımına yönelik özgün önerilerde bulunur.**

Elektrik, su, para, giyecek ve yiyeceklerin kullanımı ele alınır, özellikle ekmek israfının önlenmesi ile ihtiyaç fazlası gıda maddelerinin değerlendirilmesi gibi konular üzerinde durulur. Kazanım işlenirken tablo ve grafik okuma becerileri ön plana alınmalıdır.

HB.3.2.7. Planlı olmanın kişisel yaşamına olan katkılarına örnekler verir.

Oyun oynama, ders çalışma, kitap okuma, dinlenme, uyuma, beslenme, ailesi ve arkadaşlarıyla birlikte nitelikli zaman geçirme ile kitle iletişim araçlarını kullanma gibi işlerin planlanmasının hayatımıza kattığı kolaylıklar üzerinde durulur.

HB.3.2.8. İstek ve ihtiyaçlarını karşılarken kendisinin ve ailesinin bütçesini korumaya özen gösterir.**HB.3.3. Sağlıklı Hayat****HB.3.3.5. Kendisinin ve toplumun sağlığını korumak için ortak kullanım alanlarında temizlik ve hijyen kurallarına uyar.**

Ortak kullanıma açık mekânları, tuvalet ve lavaboları temiz, hijyen kurallarına uygun kullanmanın önemi üzerinde durulur.

HB.3.4. Güvenli Hayat**HB.3.4.2. Trafikte kurallara uymanın gerekliliğine örnekler verir.****HB.3.4.4. Acil bir durum olduğunda ne yapacağını ve kimlerden yardım isteyebileceğini açıklar.**

Acil durumlarda alandan uzaklaşma, çıkış kapılarını ve yangın çıkış yerlerini kullanmanın gerekliliği üzerinde durulur. Herhangi bir acil durumda kendisine ulaşılabilir bir yakınına ait iletişim bilgilerine sahip olmanın önemi vurgulanır.

HB.3.4.5. Güvenliğini tehdit eden bir kişi olduğunda ne yapacağını ve kimlerden yardım isteyebileceğini açıklar.

Güvenliğini tehdit eden bir kişi olduğunda yanından uzaklaşma, kaçma, yüksek sesle veya bağırarak yardım isteme, ailesini haberdar etme, güvenlik personeline başvurma gibi durumların gerekliliği üzerinde durulur.

durulur.

HB.3.4.6. Günlük yaşamında güvenliğini tehdit edecek bir durumla karşılaştığında neler yapabileceğine örnekler verir.

Olağanüstü durumlardan; akran baskısı, suç kaynağı kişi ve gruplar, terör, savaş, deprem ve sel sırasında yapılması gerekenler üzerinde durulur.

HB.3.4.7. Oyun alanlarındaki araçları güvenli bir şekilde kullanır.

Yakın çevresindeki oyun alanlarında bulunan oyun araçlarının güvenli kullanımının yanı sıra bisiklet, kayak, paten, kızak vb. araçları kullanırken kask takma, uygun kıyafetler giyme ve hız yapmama gibi konular ele alınır. Ayrıca güvenli oyun alanı dışına kaçan oyun araçlarının peşinden koşulmaması gerektiği üzerinde durulur.

HB.3.5. Ülkemizde Hayat

HB.3.5.4. Ülkesinin gelişmesi ile kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi arasında ilişki kurar.

Vatanseverlik, çalışkan olma, işini en iyi şekilde ve eksiksiz yapma üzerinde durulur. Bu değerlerin yansımalarının bireylerden başlayacağına değinilir.

HB.3.5.6. Millî birlik ve beraberliğin toplum hayatına katkılarını araştırır.

15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü'nün bireysel özgürlüğü ve ülkesinin bağımsızlığına katkısı ile millî birlik ve beraberliğin toplumumuza katkıları üzerinde durulur.

HB.3.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların sorunlarına yönelik sosyal sorumluluk projelerine katılır.

Ülkelerinden zorunlu veya isteğe bağlı göç etmiş kişilerden hareketle konu açıklanır.

HB.3.6. Doğada Hayat

HB.3.6.1. İnsan yaşamı açısından bitki ve hayvanların önemini kavrar.

HB.3.6.2. Meyve ve sebzelerin yetişme koşullarını araştırır.

Yakın çevresinde yetiştirilen bir meyve veya sebze örneği üzerinden konu açıklanır.

HB.3.6.5. Doğa ve çevreyi koruma konusunda sorumluluk alır.

Daha iyi yaşanılabilir bir çevre için su, hava ve toprak gibi doğal kaynakların temiz tutulması, uygun kullanılması ve ağaç dikilmesinin önemi üzerinde durulur. Ayrıca konuyla ilgilenen sivil toplum kuruluşları temel düzeyde tanıtılır.